

ОВЕРБУКІНГ ЗА ДОГОВОРОМ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРА ПОВІТРЯНИМ ТРАНСПОРТОМ

Овербукінг має місце у тому випадку, коли авіаперевізник захищаючи себе від економічних втрат, порушує право пасажирів на перевезення до пункту призначення за договором перевезення пасажирів та багажу повітряним транспортом, адже при овербукінгу складається ситуація, коли на одне місце у транспортному засобі є два пасажирів, одному із яких авіакомпанія відмовляє за договором перевезення. Тобто, фактично відбувається відмова у перевезенні з причин овербукінга, тлумачення якої надає Регламент (ЄС) N 261/2004 Європейського Парламенту та Ради «Щодо встановлення загальних правил в галузі компенсації та сприяння пасажирів у разі відмови в посадці, відміні або тривалій затримці авіарейсу і про відміну Регламенту (ЄЕС) N 295/91 і розуміє як відмову здійснити перевезення пасажирів незважаючи на те, що вони прибули на посадку при дотриманні умов, крім випадків, коли відмова їм у посадці є розумно обґрунтованою [1].

Таким чином цілком виправданою є позиція Лукасевич- Крутнік І., яка розглядає *односторонню відмову від договорів перевезення* як правовий наслідок порушення договірних умов, що відображається у зміні або припиненні відносин між замовником та перевізником, є способом самозахисту та засобом охорони законного інтересу, яким сторона договору може скористатися як у разі порушення умов договору, так і незалежно від такого порушення [2, с.34].

Національне законодавство розуміння «овербукінгу» закріплює в Авіаційних правилах України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу» від 08 лютого 2019 р. як «рейс з надлишком броні», - рейс, на який кількість пасажирів, які мають підтвержене бронювання і прибули на реєстрацію до закінчення остаточного часу оформлення пасажирів та багажу, перевищує кількість наявних місць на рейсі [3]. Тобто, законодавчо дозволено в Україні є виникнення обставин, за яких деяким пасажирів буде відмовлено в наданні послуги перевезення через брак місць на рейсі.

Як же захистити права пасажирів, у разі виникнення ситуації, пов'язаної із овербукінгом (відмовою авіаперевізника у перевезенні пасажирів до пункту призначення)? З урахуванням положень ч.1 ст.906 ЦК України та ч.2 ст.10 Закону України «Про захист прав споживачів» така відмова авіакомпанії з її вини у наданні послуги з перевезення є підставою настання цивільно- правової

відповідальності у формі компенсації матеріальної шкоди пасажиром у разі скасування, відмови в перевезенні [4].

Відповідно до п.1. глави 2 Розділу XV Авіаційних правил відмовляючи у повітряному перевезенні перевізник зобов'язаний спочатку знайти бажаючих пасажирів, готових відмовитися від свого підтвердженого бронювання в обмін на узгоджену між пасажиром, який добровільно відмовляється від посадки на рейс та авіаперевізником винагороду. Крім виплати винагороди авіаперевізник зобов'язаний запропонувати пасажиру на вибір

➤ або відшкодування вартості повітряного перевезення впродовж семи днів у таких розмірах: 250 євро - для рейсів дальністю 1500 кілометрів або менше; 400 євро - для рейсів дальністю понад 1500 до 3500 кілометрів; 600 євро - для рейсів дальністю понад 3500 кілометрів;

➤ або зміну маршруту, яка має здійснюватися за відповідних транспортних умов: до кінцевого пункту призначення - за першої можливості чи до кінцевого пункту призначення - у пізніший час за бажанням пасажирів та за умов наявності вільних місць [3].

Також у випадку відмови у перевезенні та додатково у випадку продовження пасажиром подорожі іншим рейсом (рейсами) або за іншим маршрутом, пасажиром має бути безкоштовно запропоновано та забезпечено: харчування та прохолодні напої відповідно до часу очікування нового рейсу; місця в готелі у випадках, якщо пасажир змушений чекати на відправлення впродовж однієї або більше ночей чи якщо час додаткового очікування пасажиром відправлення більший, ніж передбачалося; наземний трансфер за маршрутом аеропорт - готель - аеропорт; два телефонні дзвінки, або телекс-, факс-повідомлення, або повідомлення електронною поштою, якщо для цього є технічні умови.

Отож, незважаючи на правову регламентацію правових наслідків овербукінгу за договором повітряного перевезення у національному законодавстві, існують певні нормативно-правові колізії реалізації даного явища. Зокрема, суперечності виникають із положеннями Закону України «Про захист прав споживачів», який передбачає право споживача на інформацію про послугу, а саме в статті 15 вищевказаного Закону передбачено відповідальність за неналежну, достовірну інформацію про послуги [4]. Аналізуючи виникнення ситуації відмови у перевезенні з причин овербукінгу, можна в певній мірі говорити про порушення прав пасажирів, які будуть позбавлені інформації про час та тривалість польоту, при цьому не зможуть спланувати особистий час у зв'язку із відсутністю належної інформації про час та тривалість польоту.

Ще одним аргументом не на користь овербукінга є форми та межі цивільно-правової відповідальності перевізника за заподіяну шкоду пасажиром. Відповідно до ч.4 ст.104 Повітряного кодексу «якщо пасажирів, які б виявили бажання відмовитися від подорожі цим рейсом, не виявлено або їх кількість є недостатньою, перевізник має право відмовити пасажирів у перевезенні проти його волі і надати компенсацію від 250 до 600 євро в залежності від дальності рейсу»[5]. Проте не завжди така компенсація є

ефективним механізмом відновлення порушеного права пасажирів, оскільки не компенсує втрачений час, моральну шкоду, збитки від невиконаних обов'язків, важливих ділових зустрічей.

Тому, під час звернення до суду, крім матеріальної, пасажир часто вимагає від авіаперевізника відшкодування моральної шкоди, посилаючись на положення статті 22 Закону України «Про захист прав споживачів», який надає право вимагати відшкодування моральної шкоди за надання неякісних послуг споживачеві. Проте, як засвідчує практика, суди у 99 % випадків відмовляють у стягненні моральної шкоди з авіаперевізника на користь пасажирів, посилаючись на те, що ані Повітряний кодекс, ані Авіаційні правила, ані Монреальська чи Варшавська конвенції не містять положення про відшкодування моральної шкоди. Зазначені нормативно-правові акти передбачають відповідальність перевізника лише за доведені ним реальні збитки. Практичним підтвердження цього є постанова Київського апеляційного суду від 12.03.2020р. відповідно до якої позовні вимоги були задоволені лише в частині матеріальної компенсації. Негативні правові наслідки овербукінг спричиняє і для пасажирів, які часто укладають договір повітряного перевезення разом із договором туристичного обслуговування, виконання якого стає неможливим у випадку овербукінга. При відмові у перевезенні пасажирів з причин овербукінгу може виникати ситуація, коли право на перевезення будуть мати лише ті споживачі, які швидше зареєструвалися на рейс, це призведе до порушення прав інших пасажирів, а саме нерівності їх прав та становища, що суперечить ч.2,3 ст.633 Цивільного кодексу України.

Таким чином, національне законодавство овербукінгом називає «рейс з надлишком броні», виникнення якого пов'язане із відмовою авіаперевізником, від договору перевезення пасажирів та багажу, тим самим порушуючи основне, за даним договором право пасажирів, – «право на перевезення до пункту призначення» та ряд прав пов'язаних із перевезенням пасажирів своєчасно та без затримки чи відмови у перевезенні.

Список використаних джерел:

1. Регламент (ЄС) N 261/2004 Європейського Парламенту та Ради "Щодо встановлення загальних правил в галузі компенсації та сприяння пасажирів у разі відмови в посадці, відміні або тривалій затримці авіарейсу і про відміну Регламенту (ЄС) N 295/91" від 11.02.2004.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_912#Text
2. Лукасевич-Крутник І. Одностороння відмова від договору перевезення як наслідок порушення договірних умов. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №2. С.30-34
3. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу»:Наказ Державної авіаційної служби України від 26.11.2018 № 1239. Дата оновлення: 05.03.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-19> (дата звернення:11.03.2021).
4. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-ХІІ. Дата оновлення: 27.02.2020.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення:20.03.2021).
5. Повітряний кодекс України від 19.05.2011р.,№ 3393-VI. Дата оновлення: 17.06.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>(дата звернення:20.03.2021).